

איפה החצי השני

מיכאל דק, חצי חיים, ידיעות אחרונות /
ספרי חמד, 158 עמ'.

ק ובין הסיפורים הראשון של מיכאל דק 'חצי חיים' מעניק כמה שעות של הנאת קריאה. קסמם של סיפוריו, לפחות חלקם הגדול, בכך שהם בונים עולם שדמויותיו חיות ונושמות, גם אם הן ביזאריות, צבעוניות עד גיחוך, או שוליות עד גרוטסקיות.

דק מעדיף במובהק את עמדת המתבונן המנוכר, הסולד מן החברמניות הישראלית הדביקה, זו של הווי המילואים, של ערבי השירה ומסיבות יום ההולדת של החבר'ה. אומנם חלק מהסיפורים על הישראליות נופלים לא אחת בפח התיאור הסטריאוטיפי של הישראלי, המרוצה מעצמו והיפה בעיני עצמו, ולעיתים מתעוררת בעת הקריאה תחושה של 'דו'ה וו', אבל זו מתחלפת די מהר בהפתעה מההתפתחות הבלתי צפויה, שאליה לוקח הסיפור את הקורא. דק עושה זאת באמצעות פנייה חדה אל סיפור מישנה לא צפוי, המאיר את הגיבורים באור שונה, כמו בסיפור על הרוד יוליוס, שחיו נעים בין עליבות מדכאת לבין אירוח אקסטרוואגנטי של בני משפחתו לארוחה בלתי נשכחת.

גם הסיפור הפותח, 'ציירי הגולגולות', בנוי על יצירת מהפך בלתי צפוי. לכאורה עניינו הווי של חבורת ישראלים במילואים, שכל 'הטיפוסים' הישראלים המוכרים והשגורים מככבים בה: הקיבוצניק הקמצן, עורך הדין לעתיד 'המסתרר', 'המזרחי' המכיר את הארץ וה'יקה' המנוכר. אבל הוא הופך מסיפור על תהליך ההתגסות של האזרח

בשירות המילואים, לסיפור מקאברי על עורך הדין פניגשטיין, שבשלב מאוחר של חייו מחליט להחזיר גולגולת שקישטה את שולחן העבודה שלו, לקבר בהר הזיתים, שחילל לפנים, בעת שירות מילואים. הוא נתפס ברגע של החלטה מוסרית לכאורה, מושעה מלשכת עורכי הדין, וחייו, שעד כה התנהלו במסלול הבטוח של המצליחנות, נקלעים למשבר עמוק, דווקא כאשר ביקש להעניק להם מעט עומק.

הסיפור על מסיבת יום הולדת חמישים של המספר הופך מסיפור על אודות החברה הטובים לסיפור של בריחה אל כל מה שאינו ישראלי. הצלחתם של החוגגים מוארת באור אירוני לא רק בשל הסבל שנוכחותם גורמת למספר, אלא בגלל ניסיונו לברוח מהם אל עולם בדוי של אהבה, המצוי באלבום המלווה אותו מנעוריו. יופיה של הנערה שבאלבום ממשי לגביו יותר מקבוצת החברים המתכנסת אצלו, ויום ההולדת הופך למסע נוסטלגי אל כל מה שלא היה לו מעולם בחייו הממשיים.

הסיפור החזק ביותר בספר הוא 'שוחטי הילדים'. כאן דק מתאר עולם אחר, העולם היהודי שחרב באירופה. הוא מוותר על הטון העולז-נוגה לכאורה, שמאפיין את מרבית הסיפורים, ומתאר שתי טרגדיות הנכרכות ואינן נכרכות זו בזו. כיצד הנחיות פשוטות לדיני שחיטה כשרה, הופכות למקור אסונה של משפחה יהודית במרכז אירופה, אסון הרודף אותה

חצי
חיים.
מפוכח
ומחוייך

מיסל זק

חצי חיים

דורי דורות: ספר בשם 'שוחטי הילדים', שנמצא בביתו של השוחט, משמש ליהודי שהתנצר עילה להלשנה. השוחט שאינו יכול לספק הסבר רציונלי לתוכנו של הספר מוצא להורג עם אשתו בייסורים קשים. בנו, שפתח מעבדה לצילום בעיר נופש רחוקה והסתיר את יהדותו, הופך קורבן לעלילה אחרת ומוצא להורג על ידי אנשי העיר. בן בנו, שמגיע לארץ־ישראל לאחר מסע תלאות ממושך ולאחר שלא שרד איש ממשפחתו, מאמץ אלבום משפחתי לא לו כדי לטפח היסטוריה משפחתית בדויה, עד שזאת מתרסקת במסע שורשים של המשפחה לפולין. בניסיון הקומי־טראגי להמציא ביוגרפיה משפחתית בדויה, מתגלה דק במיטבו, אולי מפני שהסיפור נכתב לא מעמדה מנוכרת, אלא מעמדה של כאב והזדהות.

זהו קובץ סיפורים ראשון למחברו, איש רדיו ותיק. ניכרות בו מיומנות כתיבה ויכולת התבוננות מפוכחת, מנוכרת משהו, כפי שאומר המספר בסיפור האחרון, הנכתב על ידי מת המתבונן בחייו לאחר מותו: „מחצית מחיי ביליתי בציפיה לדברים שאת מחציתם השנייה אצטרך לבלות באבל על החמצתם.“ הקריאה מעלה הרבה חיוכים, אבל אלה הם חיוכים מרים, העולים מתוך ההתבוננות בברידות, בכאב, בכישלון, בסבל ובמוות. כוחו של הספר הוא בדיוק באותה תחושה מרירה־חמצמצה שהוא מעורר, שיוצרת ציפיה לקריאה בסיפורים נוספים של מיכאל דק.

■ זהר שביט